

Viite: Lausuntopyyntö ehdotuksesta Vuoksen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma vuodeksi 2022–2027, Dnro ESAELY/1010/2020

Vesilaitosyhdistyksen lausunto ehdotuksesta Vuoksen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma vuodeksi 2022–2027

Vesilaitosyhdistys (VVY) on vesihuoltolaitosten toimialajärjestö. Jäseninäme on noin 300 vesihuoltolaitosta kattava noin 90 % maamme vesihuollosta. Järjestetty vesihuolto kattaa tällä hetkellä talousveden osalta yli 90 % ja jätevesien johtamisen ja käsittelyn osalta yli 80 % Suomen väestöstä.

Vesilaitosyhdistys kiittää mahdollisuudesta lausua asiaan ja toteaa kunnioittavasti seuraavaa.

Vesien tilaan vaikuttavat toiminnot

Teollisen toiminnan vesistökuormituksessa on hyvä erottaa teollisen toiminnan päästöt suoraan vesistöihin ja toisaalta päästöt kunnallisten jätevedenpuhdistamoiden kautta. Nämä ovat kaksi eri asiaa ja tarkoittavat investointitarpeiltaan myös kustannusten kohdistumista mahdollisesti eri tahoille (teollisuus vs. vesihuoltolaitos). On tärkeää, että myös teollisuuslaitosten luvituksissa huomioidaan päästöt kunnalliselle jätevedenpuhdistamolle ja jätevedenpuhdistamon kyky käsitellä kyseessä olevat teollisuusjätevedet. Haluamme nostaa esiin, että teollisuusjätevesien hallintaan tulee edelleen kiinnittää huomiota ja niihin tulee asettaa tarvittaessa viranomaisen toimesta rajoitteita johdattaessa ne kunnalliselle jätevedenpuhdistamolle.

Haitallisiin aineisiin liittyen on tärkeää tunnistaa aineiden päästölähteet ja koko käyttöketjun aikaiset päästöt. Tähän pohjautuen on kokonaisuuden kannalta tärkeää, että hallintakeinoja kohdennetaan päästölähteelle ja/ tai tuotteen valmistajalle. Tämän lisäksi on tärkeää, että seuranta kohdentuu tarkoituksenmukaisesti aineisiin ja yhdisteisiin.

Vesienhoitoalueen seurantaohjelma

Vesienhoidon toteuttamiseksi vesistöjen seurantaohjelmilla pitää saada yhtenäinen ja monipuolinen kokonaiskuva vesien tilasta. Seurantatiedon perusteella arvioidaan tarvittavia toimenpiteitä ja seurataan niiden vaikuttavuutta, jotta vesiin kohdistuvia paineita voidaan hillitä vesien hyvän tilan saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Seuranta on tärkeää myös toimenpiteiden kustannustehokkuuden ja kokonaistaloudellisen kohdentamisen tukena. Lisäksi on syytä huomata, että riittävä seuranta on edellytys eri toimintojen pinta- ja pohjavesivaikutusten tunnistamiselle ja todentamiselle.

Uusi juomavesidirektiivi edellyttää, että jatkossa ihmisten käyttöön tarkoitettun veden vedenottopisteiden vedenmuodostumisalueiden riskinarviointi sisältää tarkoituksenmukaisten muuttujien, aineiden tai epäpuhtauksien seurannan vedenottopisteiden vedenmuodostumisalueiden tai raakaveden pinta- tai pohjavesissä tai molemmissa. Tässä vedenhankintaan käytettävien raakavesien seurannassa on otettava huomioon vesienhoidon edellyttämä seuranta. Veden toimittajilla tulee uuden juomavesidirektiivin mukaan olla pääsy

raakavesilähdettään koskeviin vesienhoidon seurannan seurantatuloksiin. Vesienhoidon ja koko vedentuotantoketjun kattavan talousveden laadun riskienhallinnan kytkeminen lainsäädännöllisesti toisiinsa on tarpeellista, sillä vesienhoito on merkittävin instrumentti, jolla vedenhankintaan käytettävien raakavesien ennakoivaa suojelua toteutetaan.

Vesienhoidon seuraavalla suunnittelukaudella on kiinnitettävä huomiota siihen, että vesienhoidon seuranta tukee mahdollisimman tehokkaasti myös juomavesidirektiivin edellyttämää raakavesien seurantaa. Myös ympäristöhallinnon ja viranomaisten toteuttamassa pohjavesiseurannassa pitää ottaa nykyistä kattavammin huomioon vedenhankintaa käytettävien pohjavesialueiden seuranta. Lisäksi eri tahojen tekemän seurannan tietojen kokoamista ja jakamista voidaan tehostaa palvelemaan nykyistä paremmin niin vesienhoitoa kuin muitakin taroituksia. Tämä edellyttää tietojärjestelmien välisen tiedon siirtymisen edistämistä.

Vesienhoidon seurantaa pitää varata viranomaisille riittävät resurssit. Toiminnanharjoittajien seurantavelvoitteiden pitää kohdentua ennen kaikkea niille tahoille, joiden toiminta aiheuttaa riskiä pinta- ja pohjavesille ja tässä seurannassa on otettava huomioon ohjauskeinona esitetty haitallisten aineiden seuranta.

Veden käytön taloudellinen analyysi

Vesienhoitosuunnitelmassa on tarkasteltu vesihuoltolaitosten kustannusten kattavuutta. Vesihuollon kustannusten kattavuutta arvioitiin vuonna 2020 selvityksessä, joka perustui vesihuoltolaitosten vuoden 2018 tilinpäätöstietoihin. Arvioinnissa oli mukana 57 vesihuoltolaitosta eri puolilta Suomea. Mukana olevat vesihuoltolaitokset edustavat lukumäärällisesti vain 5 % Suomen vesihuoltolaitoksista, mutta lasketun vesimäärän osalta jopa 76 % koko maan vesihuollosta. Selvityksen perusteella vesihuoltolaitosten kustannusten kattavuus on kokonaisuudessaan varsin hyvällä tasolla. Vesihuoltolaitoksista 81 % oli voitollisia ja 19 % tappiolisia.

Hajakuormituksesta aiheutuu kustannuksia, jotka kuuluisivat aiheuttamisperiaatteen mukaisesti muulle taholle kuin vesihuoltolaitokselle. Sitä tulee monista eri lähteistä ja tämä tulisi huomioida kustannuksia kohdennettaessa.

Toimenpiteitä harkittaessa tulisi valita kustannustehokkain. Suuri osa Suomesta on vesihuoltoverkoston piirissä. Jäljellä on alueita, joille verkoston laajentaminen ei ole aina tarkoituksenmukaista. Vesihuoltolaitoksen viemäriverkoston laajentaminen haja-asutusalueille ei ole välttämättä kustannustehokkain toimenpide vesien kuormituksen hallitsemiseksi. Laajentamisen sijasta tulisi keskittyä enemmänkin verkostojen saneeraukseen.

Kiinteistökohtaisten järjestelmien hankkimisessa ja käytössä tulisi järjestää edelleen neuvontaa ja ohjausta.

Ehdotamme, että vesienhoitosuunnitelmassa painotetaan mahdollisuutta periä eri suuruisia liittymis- ja perusmaksuja eri alueilla kustannusten oikean kohdentamisen tai aiheuttamisperiaatteen toteuttamiseksi ja vesihuoltolaitosten toiminnan taloudellisen mahdollistamisen turvaamiseksi. Yleisesti vesihuollon investointitarpeet ovat kasvaneet ja myös tätä kautta tulee painetta ja tarvetta nostaa muutenkin vesihuoltomaksuja.

Esitykset vesienhoidon kolmannen kauden toimenpiteiksi

Yhdyskunnat

Jätevedenpuhdistamot toimivat pääsääntöisesti hyvin tai erinomaisesti tehden ympäristöluvan velvoittamaa tasoa parempitehoista jätevedenpuhdistusta. Vuodesta 2012 on ollut voimassa vapaaehtoiseen puhdistustuloksen tehostamiseen pohjautuva Ympäristöministeriön, Kuntaliiton ja Suomen vesilaitosyhdistys ry:n allekirjoittama Suositussopimus, joka ollaan päivittämässä vuoden 2021 aikana Jätevedenpuhdistuksen Green Deal -muotoon. Sopimus asettaa tavoitteita jätevedenpuhdistussektorin ravinteiden poiston tehostamiselle kansallisesti tarkastellen ja sen voi allekirjoittaa myös laitoskohtaisesti.

Haitallisiin aineisiin ja mikromuoveihin liittyvät toimenpiteet ja niihin liittyvät ohjauskeinot, kuten haitta-aineiden esiintyvyyden määrittäykset, tulee Yhdyskuntien lisäksi kohdentaa myös teollisuuteen ja liikenteeseen. Kohdentamalla ohjauskeinot myös päästölähteelle, on ohjauskeinon vaikuttavuus suurempi ja se on kustannustehokkaampi kokonaisuuden kannalta.

Pidämme hyvänä sitä, että ehdotetut toimenpiteet pohjautuvat kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmiin ja alueellisiin vesihuollon yleissuunnitelmiin. On kuitenkin syytä huomata, että vesihuollon kehittämissuunnitelmat ja alueelliset yleissuunnitelmat ovat strategisia suunnitelmia, eivät toteuttamispäätöksiä ja ne eivät myöskään nykyisellään ole pakollisia tehdä. Tällaisten suunnitelmien pohjalta ei tule vesienhoidon suunnittelussakaan esittää sitovia linjauksia tulevista toimenpiteistä, vaan ne tulee nähdä ennen kaikkea työkaluina vesihuollon alueellisessa kehittämisessä. Yhtenä merkittävänä kriteerinä suunnitelmien laadinnassa on ollut esitettyjen hankkeiden taloudellinen kannattavuus ja toteutettavuus. Tämän lisäksi tulisi ottaa huomioon, että etenkin alueellisia suunnitelmia valmistellaan pitkään ja ne eivät valmistuessaan välttämättä ole kaikilta osin ajantasaisia.

Vesienhoitosuunnitelmassa ja toteutusohjelmissa esitettävien hankkeiden osalta tulee ottaa huomioon niiden tämänhetkinen tosiasiallinen toteutettavuus, mihin vaikuttavat mm. yleinen taloudellinen tilanne, kunnan alueellinen yhdyskuntarakenteen ja elinkeinoelämän kehittyminen sekä mahdollisuus taloudelliseen tukeen. Vesihuollon tarve voi alueellisesti myös vähentyä. Sekä kunnallisiin kehittämissuunnitelmiin että alueellisiin vesihuollon yleissuunnitelmiin voi tulla muutoksia ja niiden sisältämä tieto vanhenee. Vesihuollon järjestämisen tilanne ei ole staattinen, vaan voi muuttua myös suunnittelukauden aikana. Mikäli hankkeen toteuttaminen on mahdollista vain ulkopuolisen rahoituksen turvin, on tämä syytä selkeästi todeta suunnitelmassa. Vesienhoitosuunnitelmassa ei tule sitovasti edellyttää epätaloudellisten hankkeiden toteuttamista, vaan hankkeiden toteutuksen osalta on syytä tuoda esiin siihen liittyvät reunaehdot, kuten rahoitustarve.

Toimenpideohjelmissa esitetään, että *”vuosina 2022–2027 vesienhoitoalueen yhdyskuntien jätevedenpuhdistusta tulee edelleen tehostaa. Jätevedenpuhdistamoiden päästöjä voidaan vähentää esimerkiksi ympäristölupien lupaehtoja kiristämällä tai ravinteiden poiston vapaaehtoisella tehostamisella vesiensuojelusopimuksen keinoin.”* Lisäksi suunnitelmassa todetaan, että *”Vanhoja, huonosti toimivia tai herkille vesistöalueille jätevesiään purkavia puhdistamoita suljetaan ja jätevesien käsittely keskitetään kapasiteetiltaan riittäville puhdistamoille.”*

On hyvä, että suunnitelmassa tunnistetaan kaksi erilaista toimintatapaa eli sekä puhdistamoiden toiminnan tehostaminen paikallisena ratkaisuna sekä vaihtoehtoisesti jätevesien käsittelyn keskittämisen. Toimenpideohjelman toimenpiteistä tulee voida soveltaa kulloinkin paikallisiin olosuhteisiin parhaiten soveltuvaa ratkaisua.

Haluamme haluaa nostaa esiin, että yleisesti toimenpiteiden tulisi olla yhteneviä eri ELY:jen alueilla.

Sektorikohtaiset pohjavesivaikutukset

Suunnitelmassa on esitetty sektorikohtaisesti (yhdyskunnat, haja-asutus, teollisuus, turvetuotanto, metsätalous, maatalous, maa-ainesten ottaminen, liikenne, pilaantuneet maa-alueet) tärkeitä suoria ja välillisesti vaikuttavia toimenpiteitä ja ohjauskeinoja pohjavesivaikutusten vähentämiseksi. Sektorikohtainen ja vedenhankinnan näkökulmasta hajautettu toimenpiteiden esitystapa vaikeuttaa vedenhankintaan käytettävien pohjavesien suojelemiseksi tehtävien toimenpiteiden riittävyyden kokonaisarviointia.

Liikenne ja tienpito aiheuttavat erityisesti liukkaudentorjuntaan käytettävän maantiesuolauksen kautta yleisen riskin monen pohjavesialueen veden laadulle ja kohonneita kloridipitoisuuksia havaitaan tällaisilla alueilla yleisesti. Liukkaudentorjunnan vaikutusten tiiviin seurannan lisäksi pitäisi siirtyä vaihtoehtoisten liukkaudentorjunta-aineiden käyttöön (kaliumformaatti tai natriumformaatti) ainakin kaikilla sellaisilla pohjavesialueilla, joilla kloridipitoisuudet ovat kohonneet luontaisesta tasosta. Tämä on erityisen tärkeää vedenhankintaan käytettävillä ja mahdollisilla pohjavesialueilla. Lisäksi liikennealueiden pohjavesisuojausten rakentamista pitäisi nopeuttaa erityisesti vedenhankinnan kannalta kriittisissä kohteissa. Pohjavesien suojeluun maanteillä tehtävissä viittauksissa ja toimenpiteissä on syytä huomioida Väyläviraston vuoden 2021 alussa voimaan tullut ohjeistus, Pohjaveden suojelu maanteillä.

Maatalouden pohjavesivaikutuksista tarvittaisiin nykyistä tarkempaa tietoa, mikä pitää ottaa seurannassa huomioon.

Maa-ainesten ottaminen on joillain pohjavesialueilla merkittävä riski ja käytännöt maa-ainesten oton ja pohjavesiensuojelun yhteensovittamiseksi vaihtelevat kunnittain. Erityisen tärkeää on ohjauskeinona esitetyn mukaisesti tehostaa lupaehtojen noudattamisen valvontaa sekä asettaa maa-ainesten ottajalle riittävät velvoitteet toimintansa vaikutusten seurantaan.

Energiaturpeen tuotannon vähenemisen myötä pitää huolehtia vanhojen alueiden vesiensuojelun toteutumisesta ja kustannusten kattamisen vastuista myös jatkossa.

Pohjaveden suojelusuunnitelmat ja seuranta

Vedenhankintaan käytettävien ja mahdollisesti käytettävien pohjavesien suojelu on ensiarvoisen tärkeää. Pohjaveden suojelusuunnitelmien laatiminen ja päivittäminen sekä pohjavesialueiden rakenneselvitykset ovat keskeisiä ja laajasti ehdotettuja toimenpiteitä pohjavesien suojelemisessa. Suunnitelmia ja selvityksiä tarvitaan tulevan vedenhankinnan varmistamisen kannalta myös sellaisilla pohjavesialueilla, joilla ei tällä hetkellä on vedenhankintaa.

Pohjaveden suojelusuunnitelmien toteuttamiseksi ja rakenneselvitysten tekemiseksi on tärkeää, että valtion tukea ja eri tahojen rahoitusta hankkeille on saatavilla. Vaikka suojelusuunnitelman laatijaksi (tai tilaajaksi) on lainsäädännössä määritelty kunta, käytännössä vesihuoltolaitokset ovat usein aloitteellisia suojelusuunnitelmien laatimisessa tai päivittämisessä. Ollisikin toivottavaa, että ELY-keskusten myöntämää valtionavustusta suunnitelman laatimiseen voitaisiin antaa kuntien lisäksi myös yhdyskuntien vedenhankinnasta vastaaville. On syytä huomata, että vesienhoitosuunnitelmassa esitetyt suojelusuunnitelmien laadinnan ja päivittämisen kustannukset ovat yleisesti todellisiin kustannuksiin verrattuna epärealistisen pieniä.

Pohjavesialueiden suojelusuunnitelmien laatimisen ja päivittämisen lisäksi on tärkeää varmistaa, että suunnitelmat otetaan nykyistä vahvemmin huomioon eri toimijoiden toiminnassa ja myös maankäytön suunnittelussa. Suunnitelman toteuttamisen seurantaan varten tulisikin perustaa seurantaryhmä. Seurantaryhmien muodostamiseen pitäisi kannustaa vesienhoidon ohjaustoimenpitein.

Kuten vesienhoidon seurantaohjelmien osalta jo yleisemmin todettiin, seuraavalla suunnittelukaudella on kiinnitettävä huomiota siihen, että vesienhoidon seuranta tukee mahdollisimman tehokkaasti myös juomavesidirektiivin edellyttämää raakavesien seurantaa. Pohjavesialueen toiminnanharjoittajien seurantavelvoitteiden pitää kohdentua ennen kaikkea niille ta- hoille, joiden toiminta aiheuttaa riskiä pohjavesille ja tässä seurannassa on otettava huomi- oon ohjauksena esitetty haitallisten aineiden seuranta. Hyvä keino edistää vedenhankin- taan käytettävien raakavesien tarkoituksenmukaista seurantaa ja seurantatiedon jakamista on pohjavesialueilla toimivien yhteistarkkailu. Vuosina 2015–2017 toteutetussa pohjavesien yhteistarkkailun kehittämishankkeessa (POVEYTKE-hanke) koottiin käytännön kokemuksia keinoista edistää ja sujuvoittaa pohjavesiyhteistarkkailujen käynnistämistä.

Pohjavedenotto

Vedenottoa koskevana vesienhoidon perustoimenpiteenä on esitetty riskienhallinnan ja va- rautumissuunnitelmien toimenpiteiden toteuttamista pohjavesialueella. Tämä toimenpide tu- kee uuden juomavesidirektiivin veloitetta ottaa vedenmuodostumisalueiden vedenottopistei- den riskienhallinnassa huomioon vesienhoidon toimenpiteet. Riskienhallinnan tehokas toteut- taminen edellyttää, että viranomaiset, kunnat ja toiminnanharjoittajat toteuttavat omalta osal- taan riskienhallintaa. Vesihuoltolaitoksilla ei ole valtuuksia tai mahdollisuutta näiden tehok- kaaseen toteuttamiseen pohjaveden muodostumisalueella.

Pohjavedenoton perustoimenpiteenä on esitetty vedenottamon suoja-alueen perustamista tai olemassa olevan suoja-alueen tarkistamista. Olemassa olevien suoja-alueääräysten sään- nöllinen tarkistaminen on tärkeää, jotta määräykset vastaavat mahdollisesti muuttuneita tar- peita. Menettelyn raskauden ja siitä mahdollisten edunmenetysten myötä vedenottajalle ai- heutuvien kustannusten vuoksi suoja-alueiden perustaminen pitää tehdä tapauskohtaisen harkinnan ja tarpeen mukaan. Lähtökohtaisesti lainsäädännön vaatimusten, esim. pohjave- den pilaamiskiellon kautta, pitäisi olla riittäviä vedenoton turvaamiseksi. Kaikissa toimenpide- ohjelmissa ei ole yksilöity ehdotettuja suoja-alueiden perustamisen kohteita, joten niiden tar- peesta lausuminen ei ole mahdollista.

Maankäyttöä koskevat toimenpiteet

Maankäytön suunnittelulla on merkittävä vaikutus vesihuoltolaitoksen toimintaan ja erityisen tärkeää se on pohjavesien laadullisen ja määrällisen tilan turvaamisessa. Asia on tuotu ve- sienhoitosuunnitelmassa esiin ja kannatamme ELY-keskuksille toimenpiteenä esitettyjä teh- täviä tietoisuuden lisäämiseksi maankäytön suunnittelun vesienhoidollisista vaikutuksista kunnissa.

Maalämmön hyödyntämiseen tarkoitettujen lämpökaivojen poraaminen ja lämmönkeruuput- kistojen asentaminen on pohjavesiriski, eikä näitä rakenteita enää juurikaan sallita pohjave- sialueilla ja niiden rajoilla. Tällä hetkellä suurimmassa osassa maata ei ole kattavaa tietoa lämpökaivojen sijainnista, mikä on merkittävä puute niin pohjavesien suojelun, maanalaisen rakentamisen kuin uusien lämpökaivojen sijoittamisen kannaltakin. Ehdotamme, että vesien- hoidon toimenpiteisiin otetaan mukaan rekisterin muodostaminen olemassa olevien lämpö- kaivojen sijainnista.

Muut toimenpiteet

Muissa toimenpiteissä esitetään sään ääriolosuhteisiin varautumista pohjaveden suojelussa ja vesihuollossa. Pohjaveden suojelun osalta konkreettisia toimenpiteitä voivat olla sään ääri-ilmiöiden vaikutusten arviointi ja riittävän tarkka seuranta pohjaveden laadulle ja määrälle, jotta vaikutukset pystytään tunnistamaan, havaitsemaan ja tilanteeseen reagoimaan ajoissa. Lisäksi tarvitaan suunnitelma toimenpiteistä (esim. vedenoton vähentäminen tai lopettaminen), joihin ryhdytään, mikäli sään ääri-ilmiöitä esiintyy. Vesienhoitosuunnitelmassa esitetään yhtenä käytännön toimenpiteenä kiinteiden varavoimakoneiden hankintaa vedenottamoille. Toimenpide saattaa olla vesihuollon näkökulmasta perusteltu sähkökatkoihin varautumiseksi, mutta ei mielestämme kuulu vesienhoidon toimenpiteisiin. Lisäksi on syytä ottaa huomioon varavoimakoneen polttoainesäiliön pohjavesialueella aiheuttama riski.

Ympäristötavoitteiden saavuttaminen

”Ympäristötavoitteista poikkeamisen perusteet” Ympäristötavoitteita ja poikkeamisen perusteita on käsitelty ympäristötavoitteita koskevassa erillisessä ohjeistuksessa. Vesiympäristölle haitallisiin ja vaarallisiin aineisiin liittyvä tieto on tällä hetkellä puutteellista ja kaikkia niihin liittyviä, suunnittelukaudella sovellettavia vaatimuksia ei tiedetä. Lisäksi haitallisten aineiden monimutkaisten poistotekniikoiden toteuttamiskelpoisuus on vahvasti sidoksissa korkeisiin kustannuksiin. Näistä johtuen on riski, että yhdyskunta- ja teollisuusjätevesien päästöjen seurauksena ympäristötavoitteita ei saavuteta. Tällä sektorilla poikkeamien käyttö voi liittyä ensisijaisesti sekoittumisvyöhykkeen käyttöön.”

Vesienhoidon suunnitelmissa on syytä tuoda selkeästi esiin asetuksen 1022/2006 pykälän 6 b mukainen mahdollisuus ympäristölaatonormeista poikkeamiseen sekoittumisvyöhykkeellä.

Yhdyskuntien vedenhankinta ja muu vedenotto pitää toteuttaa kestäväällä tavalla, jotta pohjavesiesiintymän määrä ja laatu säilyvät käyttökelpoisina tulevaisuudessakin. Etenkin suurempien yhdyskuntien vedenhankinnassa vedentarve ja vedenottomäärät ovat niin suuria, ettei vaikutuksilta esimerkiksi pienvesiin voida täysin välttyä. Yhdyskuntien vedenhankinta on välttämätöntä ja mitä suurimmassa määrin yleisen edun mukaista, eikä tarjolla ole aina vaihtoehtoja, joissa haitallisilta vesistövaikutuksilta täysin vältyttäisiin. Vesienhoidon tilatavoitteiden tarkastelussa ja erityisesti uusien välttämättömien vedenhankintahankkeiden arvioinnissa pitääkin tarvittaessa ottaa huomioon mahdollisuus tilatavoitteiden alentamiseen esimerkiksi pohjavedestä riippuvaisten pienvesistöjen osalta. Tämän tarkastelun pohjaksi pitäisi tehdä kokonaisvaltaista vaikutustenarviointia, joka ottaa huomioon vesienhoidon ja luonnonsuojellisten tavoitteiden ohella myös yhdyskunnan vedentarpeen.

Ympäristölupaprosessissa arvioidaan vesistökuormituksen vaikutusta vesistölle asetetun tilatavoitteen saavuttamiseen nähden. Tilatavoitteen juridinen merkitys lupaprosessissa ei kuitenkaan ole selkeä. Laatuvaatimusten alentamisen merkitys on noussut esille ja konkretisoitunut Kuusamon uuden jätevedenpuhdistamon ympäristöluvassa (<https://ylupa.avi.fi/fi-FI/asia/1505661>). Ympäristöluvassa todetaan, että ”Vesienhoidon tilatavoitteille on muodostunut keskeinen merkitys ympäristölupaharkinnassa. Vesienhoitoviranomainen on lausunnossaan ilmoittanut Torankijärven voimassa olevan tilatavoitteen olevan väärä ja on esittänyt tilatavoitteen lieventämistä tyydyttäväksi. Tämän vuoksi aluehallintovirasto ei ole pitänyt Torankijärven hyvän ekologisen tilan saavuttamista lupaharkinnassa keskeisenä.” Lupaviranomainen on tässä yhteydessä pitänyt merkityksellisenä vesistön tilatavoitteen alentamista arvioidessaan puhdistamon ympäristöluvan saamisen edellytyksiä. Näin siitakin huolimatta, että kuormitus samaan purkuvesistöön jatkui ja väheni aikaisempaan kuormitukseen nähden.

On tarpeen selventää, onko Kuusamon uuden puhdistamon tapauksessa tehty tulkinta tilatavoitteen merkityksestä ympäristöluvan saantiin nähden pätevä ja yleistettävissä myös muihin lupaprosesseihin. voiko tämän perusteella todeta, että epärealistisesti asetettu tilatavoite voi vaikeuttaa tai peräti muodostaa esteen ympäristöluvan saamiselle.

Vesienhoitosuunnitelmista vastuussa olevat ELY-keskukset voivat osana vesienhoidon suunnittelua toteuttaa tarkastelun, jonka perusteella tilatavoitetta alennetaan. Tilatavoitteen alentamisesta on laadittu ohje. Vesistöjen tilatavoitteita on kuitenkin toistaiseksi alennettu vain hyvin harvoin. On epäselvää, mikä on prosessi tai kuka voi pyytää tai edellyttää tilatavoitteen alentamisen tarkastelua tietyn vesistön suhteen. Kuusamon esimerkin perusteella on selvää, että ympäristöluvan varaisella toiminnanharjoittajalla voi olla intressi tällaisen tarkastelun toteuttamiseen.

Onkin pikaisesti tarpeen selventää seuraavat asiat:

- Mikä on tilatavoitteen juridinen merkitys ympäristölupaprosessissa?
- Onko tilatavoite merkityksellinen itsessään vai määräytyykö luvan saanti pelkästään yksittäisten laatutekijöiden tilaluokkien perusteella (Weser-case)
- Jos tilatavoite on merkityksellinen luvan saannin kannalta, millä tavoin toiminnanharjoittaja tai muu asianomainen voi olla aloitteellinen tilatavoitteen alentamista koskeva tarkastelun toteuttamiseksi. Miten varmistetaan toiminnanharjoittajan oikeusturva?

Pienten vesistöjen luokittelu

Kaikkia pieniä vesistöjä ei ole vesienhoidon suunnittelun yhteydessä luokiteltu. Yleistäen voidaan todeta, että mitä pienempiä vesimuodostumia luokitellaan, sitä haastavammaksi tavoite vesien hyvän tilan saavuttamiseksi tulee. Mikäli lisää pieniä vesimuodostumia otetaan mukaan luokitteluun, on varmistettava, että vesistöjen luokitteluun on riittävä tietopohja ja riittävät resurssit myös näiden vesistöjen osalta tarvittaessa toteuttaa tilatarpeen alentaminen. On syytä harkita huolellisesti sitä, onko pienien vesimuodostumien lisääminen luokitelluiksi vesistöiksi tarkoituksenmukaista.